

Brug af lockoutmidlet i offentlige konflikter

FAKTA

Jesper Due, Jørgen Steen Madsen og Mikkel Mailand

I forbindelse med mediernes omtale af KL's lockoutvarsel mod folkeskolelærerne under OK 13 er det blevet fremhævet, at det er et usædvanligt skridt, hvis arbejdsgiverne varsler lockout. Men en gennemgang af konflikterne i den offentlige sektor i de seneste 30 år viser, at det faktisk er et almindeligt skridt. Arbejdsgiverne bruger også deres kampmiddel, hvilket er en simpel effekt af, at der er etableret et aftalesystem, hvor konflikten er parternes ultimative middel, hvis de ikke kan nå til et forlig.

I 1973-74 var overenskomstsystemet i den offentlige sektor relativt nyt, og da sygeplejerskerne etablerede en strejke sammen med flere andre grupper på sygehusområdet afholdt arbejdsgiverne sig fra at varsle lockout. Strejken fandt derefter sin løsning med et nyt forlig mellem parterne efter ni ugers konflikt. I 1981 sagde Dansk Socialrådgiverforening nej til KTO-forliget og varslede strejke for at fastholde et særligt tillæg for deres medlemsgruppe, men efter et langvarigt forløb imødegik KL strejken med et massivt lockoutvarsel, og Socialrådgiverforeningen måtte derefter opgive konflikten, da deres midler ikke længere slog til, og da der ikke var støtte at hente fra andre organisationer. Det blev set som en manifestation af, at enkeltgrupper ikke kan bryde niveauet i forligene, når der ellers er indgået en aftale mellem KTO og de offentlige arbejdsgivere.

I 1995 kom Sygeplejerskerne igen i konflikt sammen med hospitalslaboranterne. DSR's konflikt var specifikt rettet mod operationsområdet og Amtsrådsforeningen besluttede allerede i slutningen af marts at udvide konflikten med en omfattende lockout, der kunne træde i kraft samtidig med strejken per 1. maj.

Kort tid før konfliktens udbrud varslede også KL og Hovedstadens Sygehusfællesskab lockout med virkning fra 1. juni. Men da Folketinget efter fire ugers forløb greb ind ved at gennemføre en lov, der standsede konflikten blev den udvidede lockout aldrig en realitet.

Amtsrådsforeningen måtte i øvrigt suspendere en del af lockouten, således at 500 af de 4.000 omfattede ikke blev omfattet. Det skyldtes problemer med at etablere det nødvendige nødberedskab. I den offentlige debat og i de interne diskussioner på arbejdsgiversiden blev Amtsrådsforeningen derfor kritiseret for at anvende en for aggressiv lockoutstrategi, der førte til, at problemerne på sygehusområdet blev demonstreret.

En mere defensiv konfliktstrategi, som KL anvendte, var nok derfor at foretrække. Det var måske baggrunden for, at der i forbindelse med den næste sygeplejerskekonflikt i 1999 ikke skete en udvidelse af konflikten ved varsling af lockout fra de offentlige arbejdsgivers side. Mere sandsynligt er det dog, at det forekom klart, at regeringen hurtigt ville intervenere, og det skete også allerede med et politisk indgreb efter en uges strejke.

Under konflikten i 2008 var der intern strid i KL's bestyrelse om anvendelse af lockout som svar på FOA's strejke. Nogle frygtede, at KL ville miste kampen om den offentlige mening ved at svare aggressivt igen – selv om det er den logiske konsekvens af aftalesystemet, at sammenbrudte forhandlinger, der fører til varsling af konflikt fra den ene side mødes med udvidelse af konflikten fra den anden side. KL nåede således ikke at udvide FOA's partielle strejke med en lockout, før parterne i begyndelsen af maj indgik forlig.

På sygehusområdet afholdt regionerne sig fra at svare på strejken med lockout, fordi Sundhedskartellets strejke var næsten altomfattende. Der var ikke flere at sende i konflikt – tværtimod måtte mange konfliktramte arbejde på grund af det etablerede nødberedskab.

Da BUPL i midten af maj blev en del af konflikten og startede en partiel strejke, svarede KL til gengæld omgående igen med et omfattende lockoutvarsel, der ville føre til en udvidelse af konflikten den 17. juni. Inden den trådte i kraft lykkedes det dog parterne at indgå forlig.

I alle disse tilfælde har lockoutvarslerne været et svar på en varslet strejke. Det nye i den nuværende situation er derfor, at det er første gang, at en offentlig arbejdsgiverpart har taget teten og har varslet konflikt – uden at der på forhånd af modparten var taget et lignende skridt. Når strejker er det sædvanlige første skridt, kan det ses som et resultat af, at det som regel er lønmodtagersiden, der ønsker ændringer i de eksisterende forhold – fx lønstigninger.

Man skal helt frem til 1980'erne, før arbejdsgiverne på det offentlige område overhovedet stillede krav ved aftalefornyelserne. Siden er det blevet en almindelig praksis, men det er altså første gang, at der på baggrund af et hovedkrav fra arbejdsgiverside er opstået en situation, hvor arbejdsgiverne som de første griber til kampmidler. Det må dog stadig siges at være i overensstemmelse med systemets logik. Når den ene part ønsker en ændring, som modparten blokerer, så er konflikt det naturlige middel.

I 2013 anvendte arbejdsgiverne for første gang lockout våbnet uden foregående strejkevarsel. Konflikterne opstod omkring undervisningsområderne på det statslige område (gymnasier, erhvervsskoler, SOSU-skoler, VUC'er, frie grundskoler, produktionsskoler osv.) og på det kommunale område (folkeskolen, sprogcentre og ungdomsskolerne). De handlede om den afvikling af områdernes arbejdstidsregler, som de offentlige arbejdsgivere havde gjort til hovedkrav. Mens Akademikerne (det tidligere AC) sammen med GL nødtvungent indgik forlig herom med Finansministeriet og fik en økonomisk kompensation

for det i form af lønstigninger, viste forlig sig ikke muligt på det øvrige statslige undervisningsområde og på folkeskoleområdet. Som konsekvens blev der udsendt lockoutvarsel – fra henholdsvis KL og Finansministeriet - på de to områder. Denne gang var der fuld opbakning i KLs besluttende organer til dette skridt, og der var også fuld opbakning i regeringen. Det videre forløb henlagdes derfor til Forligsinstitutionen. Forligsmanden opgav efter to uger at forlige parterne. På intet tidspunkt havde parterne været tæt på noget, der kunne anvendes til en forligsskitse. Da forligsmanden valgte ikke at udsætte konflikten, blev lockouten en realitet fra den 2. april. Efter eget udsagn ønskede KL at tvinge Lærernes Centralorganisationer (LC) tilbage til forhandlingsbordet, men reelt udviste de ikke den store forhandlingsvilje i forløbet og der var også kun sporadisk kontakt mellem konfliktens parter i lockout-fasen. Lockouten blev afsluttet med et politisk indgreb efter knapt fire uger konflikt.

FAOS
15.11.14